

KÁZÁNÍ

Galatským 2,1-2.7-14

Historická paměť je krátká. A kognitivní disonance mocná. Těžko říct, kde Lukáš přišel k obrazu církve, jak jej známe ze Skutků apoštolských: „Každého dne pobývali svorně v chrámu, po domech lámali chléb a dělili se o jídlo s radostí a s upřímným srdcem. Chválili Boha a byli všemu lidu milí. A Pán denně přidával k jejich společenství ty, které povolával ke spáse.“ (Sk 2,46-47)

Byl tzv. ideál prvotní církve jen literární fikcí? Vytouženým ideálem autora Skutků, který chtěl své čtenáře povzbudit k tomu, aby o tento ideál usilovali? Vždyť už Aristotelés formuloval zásadu: Dobrý vypravěč zobrazuje své postavy lepšími, než ve skutečnosti jsou. I lidi prchlivé a lehkomyšlné vykreslí jako ušlechtilé. I lidi obyčejné jako osobnosti výjimečné. To není lež ani záměrné překrucování skutečnosti. Ale spíš velkoryse darovaný prostor k tomu, aby se člověk v tom příběhu našel a opravdu se stal ušlechtilým, dobrým a milosrdným. Možná i dobrý vypravěč Lukáš chtěl dát první církvi prostor k tomu, aby se stala milejší a ušlechtlejší?

Prvotní církev totiž rozhodně ideální nebyla. Potýkala se s řadou vnějších i vnitřních problémů. Sbory rozesté po všech koutech římského impéria se musely vyrovnávat nejen s rozmanitostí kulturního *milieu*, ale měly také velmi odlišné teologické důrazy. Jak velký rozptyl existoval v interpretaci ústředních teologických pojmů jako je milost, spravedlnost, vyvolení nebo církev, zjistíte jen prostou četbou novozákonních textů.

Klademe-li si otázku, jaký vztah máme jako křesťané k prvopočátkům církve, k našim kořenům, (a každá reformace se těchto počátků velmi hlasitě dovolávala), pak nemůžeme pominout otázku, jaké tyto počátky opravdu byly. A dál: Jsou pro nás dodnes normou a nápodoby hodným ideálem nebo aspirujeme maximálně na volnou inspiraci, protože naše dnešní situace je zcela jiná, nesrovnatelná? Tady bych se rád vyhnul dvěma krajnostem. Na jedné straně pokušení fundamentalistického, tj. přesně kopírovat a bez ohledu na souvislosti přesazovat biblické teologické reálie do našich dnů. Na straně druhé pokušení diskontinuity, tj. že mezi biblickým pradávkem a dneškem zeje ošklivý příkop dějin, který nelze překročit.

Věřím, že i tento úryvek z Pavlova listu Galatským je nosný a má co říci dnešním křesťanům.

V Nicejsko-cařihradském vyznání víry vyznáváme, že církev je jedna, svatá, všeobecná a apoštolská (*una, sancta, catholica, apostolica*). Tento výměr církve byl od starověku až do pozdního středověku rámcem ekleziologického sebeporozumění. Pokusme se podobný výměr sestavit na základě dnešního čtení z listu Galatským. Jaká církev nám z toho vyjde?

I. Církev jedna, ale nikoli jednotná. A nikdy jednotná nebyla. Pokud je tato informace pro vás novinkou, jistě se k ní během studia na této fakultě mnohokrát vrátíte. Nechci vás teď unavovat výčtem ilustrací z církevních dějin a rovnou skočím do nedávné minulosti. Přestože jednotu v Kristu je pro apoštola Pavla velké téma a přestože se dnes v ordinačním slibu kazatelé ČCE zavazují pracovat ke smíření rozděleného těla Kristova, otcové zakladatelé naší církve po jednotě nijak neprahli: „Všem Čechům, obeznámeným s dějinami českého národa, je společné vědomí, že mezi církví římskokatolickou a českým národem je staletý a hluboký rozpor... Proto, když už národ náš zbaven je Habsburků, jednoho krvavého nepřítele a utiskovatele svého, měl by už také zbavit se i druhého, který byl hlavní příčinou jeho běd... A proto, kdo miluje památku otců ... připoj se k církvi husitské a tak vrať se k víře svých otců“ (citáty z poselství Generálního slučovacího sjezdu evangelíků v prosinci 1918). Toto je jistě spíš odstrašující příklad, ale zda je skutečně, už teď v naší časnosti, naším úkolem usilovat o nějakou podobu instituční jednoty církve, to je mi otázkou a předkládám k zamyšlení a promýšlení.

II. Církev zápasící. O co se tady vede zápas? O dvojí – otevřenost a nepokrytectví. Pavel, apoštol pohanů, usiluje o otevřenost směrem k lidem, kteří jsou potenciálně spíš hrozbou než přínosem. Postavy Petra a Pavla tu lze chápat skoro až symbolicky jako zástupce dvou křídel. Petr reprezentuje konzervativní ochránce tradic a církevních pořádků. Pavel nikoliv reformní, ale spíš revoluční křídlo. Pavel vyvedl mladé křesťanství z kontextu jedné kultury a jednoho národa a ukázal mu směr k **univerzální otevřenosti**, která nerozlišuje mezi pohany a pravověrnými, která mezi lidmi nestaví bariéry.

Možná si o sobě rádi namlouváme, že jsme jako Pavel. Že jsme otevření všem novodobým pohanům, radostně skotačícím v hypermarketech. Mám za to, že dnes máme blíž spíš Petrovi, když nově přichozí možná kultivovaně, nicméně velmi důsledně tlačíme do toho, aby se učili rozumět našim starodávným rituálům a tradicím, v nichž se společně s tím, co je cenné a nosné, předává i spousta církevního a teologického balastu.

Pokud bychom chtěli přejít do pavlovského křídla, pak bychom místo kritického vymezování se vůči světu měli v lásce a v naději pracovat k jeho obnově. A to je problém – a nikoliv jen naší církve, ale podle slov, které jsem často slyšel od kolegů z různých církví, problém celoevropský. Počty aktivních křesťanů se všude v Evropě tenčí a pod narůstajícím tlakem křesťané zápasí o přežití tím nejméně šťastným způsobem – máme dojem, že naším svatým úkolem je kritizovat sekulární myšlení, všeprostopupující individualismus, bezbřehý relativismus, konzumní styl života, tepat nešvary, hájit mravnost a konzervovat hodnoty, aby se nám to všechno nějak nerozsypano. Výsledek této defenzivní strategie je ovšem smutný – křesťanské sbory přestávají být místem, kde se člověku dostává přijetí bez podmínek, a stávají se z nich kluby, které mají svá pravidla a mezi své členy si jen tak někoho nepustí. Protože kdo se stále vůči něčemu vymezuje, ten také stále kreslí nové a nové hranice.

III. Církev pomalá. Tvoří teologii vždy dodatečně. Zpětně a s notnou prodlevou teologicky reflektuje to, co už se dávno děje. Ostatně je-li teologie reflexí, pak ani nemůže jinak. Není to tak, že by se církve na základě nějakého svého usnesení otevřela pohanům a terpve pak do ní začaly proudit zástupy nedočkavých uchazečů. Ti pohané už v ní byli, což u tzv. judajistů vyvolávalo nemalé rozpaky a řešilo se, co s nimi. Pavel tuto situaci teologicky promyslel, vynalézavě odargumentoval a tím i jaksi zpětně legitimoval přítomnost pohanského elementu.

Výtěžek pro dnešek: Nebuďme zklamaní, že církve nereaguje na impulzy rychle se měnící společnosti tak pružně, jak bychom si představovali. Církvi se někdy vyčítá, že je pomalá a má velkou setrvačnost. Že je jako velká loď, která k tomu, aby změnila směr, potřebuje dlouhatánský oblouk, a než zatočí, tak to trvá celou věčnost. Ale možná taková má být. Snad je dobře, že právě v době „okamžité spotřeby“ je církev nejen místem, kde něco trvá dlouho, ale i kde má něco **dlouhou trvanlivost**. Snad právě takto máme připomínat – předně sami sobě – že všechno nemusí být hned, že jsou dokonce věci, které nemají a nemohou být hned. Než člověk zvládne základy hry na hudební nástroj, tak mu to nějakou dobu trvá. A k tomu, aby hru zvládl na mistrovské úrovni, potřebuje řadu let (cvičení, odříkání). Totéž platí pro dobré víno. A totéž platí pro život víry, je to dlouhé postupné zrání – cesta přes mnohá strastiplná údolí i výstup na mnoho strmých vrcholů – jedině tehdy, kdy je člověk ochoten věnovat tomu čas a soustředěné úsilí, se mu otevrou věci nové a nečekané.

IV. Církev osobní. J. B. Souček ve své knížce Theologie apoštola Pavla konstatuje, že Pavlova teologie postrádá systém, který by se spojitě rozvíjel z jedné pojmově uchopené myšlenky a že mu jeho kritici vytýkají přílišné osobní zabarvení. Skoro jako by těmto kritikům bylo líto, že nám po Pavlovi nezůstala jen učebnice systematické teologie. Ale právě ten osobní rozměr a nesystematičnost je mi na Pavlovi nesmírně sympatická. Pavel ukazuje, že důležité zápasy jsou zcela osobní. „Když jsem však viděl, že nejdou přímo za pravdou evangelia, řekl jsem Petrovi přede

všemi...“ (Gal 2,14) Církev není **nic abstraktního** (nějaká abstraktní příšera lačnicí po peněžích chudáků daňových poplatníků) – církev to jsme ty, já, my... A naše osobní zápasy...

Intimní osobní účast na jednání a údělu Kristově vyjádřil apoštol nejen slovy – křesťan žije nový život EN CHRISTO – on tak skutečně žil. Pavel přijal svůj život jako úkol od Pána Boha – „mně bylo svěřeno zvěstovat evangelium pohanům“ (Gal 2,7). A nebyl to úkol nijak lehký. S apoštoly vedl spory o obřízku a dodržování Zákona a nijak zvláštního uznání se mu nedostalo ani od jeho vlastních žáků. Rodinu patrně neměl a neumíral obklopen přáteli a kolegy, kteří si ho vážili. Možná dokonce umíral s myšlenkou, že jeho služba byla marná.

Ale věděl, proč takto žil. A ten, kdo má proč žít, pro co žít, pro koho žít – ten, kdo má toto velké PROČ zodpovězené, ten najde sílu k překonání problémů. Ten se může, stejně jako apoštol, spolehnout, že mu Bůh dá sílu k tomu, aby svůj úkol naplnil. Kdo toto PROČ zodpovězené nemá, tomu mnoho životních situací může připadat jako zbytečná trýzeň, která nemá žádný důvod ani žádné východisko. Tvrdí-li někdo, že smysl svého života nevidí, že jedinečné možnosti jeho života jsou před ním uzavřeny, můžeme mu pouze odpovědět, že první krok spočívá v tom, najít svůj vlastní úkol. Teprve pak se člověku ozřejmí i smysl života v jeho neopakovatelnosti a jedinečnosti.

Apoštol Pavel nebyl jediný z biblických svědků, kdo přijali úkol a svůj život zasvětili jeho splnění. Po něm přišly celé generace dalších. Ani ten úkol není jeden – nemusí to být nutně zvěstování evangelia pohanům. Těch úkolů jsou stovky, tisíce, miliony a já věřím, že každý z nás ten svůj může najít. K tomu jsme zváni samotným Pánem Bohem. Amen.